

Media regionalne na Ukrainie – charakterystyka rozwoju, problemy, perspektywy

STRESZCZENIE

Ukraina po proklamowaniu niepodległości w 1991 roku rozpoczęła demokratyczne przemiany we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Jednym z priorytetowych kierunków stało się reformowanie rynku środków masowego przekazu. Na obecnym etapie rozwoju historycznego można zaobserwować znaczny wzrost roli mediów w rozwoju nowych form demokracji, zwłaszcza w demokratycznej transformacji społeczeństwa ukraińskiego.

Media regionalne nadal są jedynym źródłem informacji lokalnych. W kontekście zmian postkomunistycznych społeczeństwa wzrasta rola mediów regionalnych, których transformacja przebiega jednocześnie z odradzaniem się państwowości Ukrainy.

Artykuł ten stanowi przegląd problemów dotyczących rozwoju mediów regionalnych na Ukrainie w takich dziedzinach, jak: sfera społeczno-kulturalna, sfera gospodarcza, podstawy prawne funkcjonowania mediów, aspekty ekonomiczne ich funkcjonowania oraz wzajemne relacje między mediami masowymi i polityką.

SŁOWA KLUCZOWE: media regionalne, prasa, radio, telewizja, Internet

Wprowadzenie

Media są nie tylko liderem w pozyskiwaniu informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie, ale także ważnym źródłem podstawowej wiedzy oraz zrozumienia świata i życia. W złożonym kontekście przemian społecznych są one ich obowiązkowym uczestnikiem i jednocześnie odgrywają dużą rolę w rozwoju sytuacji społecznej i kulturalnej w regionie. Ich znaczenie jest kluczowe jako istotny element życia codziennego człowieka, bez którego większość nie potrafi egzystować.

Media regionalne² nadal są jedynym źródłem informacji lokalnych. W kontekście zmian postkomunistycznych społeczeństwa zdecydowanie wzrasta rola tychże mediów, których transformacja dokonuje się jednocześnie z odradzaniem się pań-

¹ doktorantka; Zakład Dziennikarstwa, Uniwersytet Śląski, Katowice.

² Definicję formuję w oparciu o m.in. następujące opracowania: M. Jachimowski, *Regiony periodycznej komunikacji medialnej. Studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006; S. Michalczyk, *Media lokalne w systemie komunikowania*, Katowice 2000; M. Gierula, *Polska prasa lokalna. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005; R. Kowalczyk, *Prasa lokalna w systemie komunikowania społecznego*, Poznań 2003.

stwowości Ukrainy. Dla tych społeczeństw, które znajdują się w procesie przejścia od autorytaryzmu i totalitaryzmu do demokracji, gdzie większość obywateli nie wykazuje jeszcze odpowiedniego poziomu kultury politycznej, zawsze istnieją warunki do tworzenia się demokracji elitarnej, która w rzeczywistości kieruje mediami w kraju.

Istota funkcji społecznej mediów regionalnych³ polega na tym, iż powinny one stać się prawdziwym mediatorem w społeczeństwie, a nie pozostawać jedynie środkiem władzy i komunikacji dla elity rządzącej. W sferze przemian związanych z transformacją głównym celem mediów, ze względu na przypisaną im rolę społeczną, staje się uczciwe zachowanie realnej możliwości publicznego dostępu do rzetelnej informacji. Na tym tle rysuje się pilna potrzeba opracowania systemów pluralistycznej telewizji publicznej.

Na obecnym etapie rozwoju historycznego Ukrainy można zaobserwować znaczny wzrost roli mediów w rozwoju nowych form demokracji, zwłaszcza w demokratycznej transformacji społeczeństwa ukraińskiego, co wymaga kompleksowego badania, analizy oraz interpretacji tych zmian w aspekcie nauk o mediach i nauk o polityce.

Spośród ukraińskich autorów, którzy badali problemy przemian w procesach medialnych, a także analizowali rolę środków masowego przekazu we współczesnym świecie, można wymienić: A. Gricenkę, L. Huberskiego, W. Iwanową, N. Kostenkę, E. Makarenkę, A. Moskalenkę i innych. Ich publikacje jednakże mają charakter bardziej ogólny. Można natomiast stwierdzić, że mechanizmy opinii publicznej i świadomości społecznej oraz rola mediów w kształtowaniu tych mechanizmów, jak również aspekty rozwoju i form funkcjonowania mediów są niedostatecznie zbadane, co wskazuje na aktualność tematu podjętego w prezentowanym artykule.

Analiza podziału mediów regionalnych na niepodległej Ukrainie

W dzisiejszych czasach na Ukrainie, jako niezależnym państwie, dokonały się bardzo znaczące zmiany w prasie państwowej⁴. Ich główną przyczyną stała się likwidacja starego systemu ekonomicznych podstaw istnienia prasy drukowanej. Finansowanie prasy bowiem, realizowane dotąd centralnie przez państwo, przejęły również inne podmioty społeczeństwa, co przede wszystkim dotyczy mediów niepaństwowych. Sytuacja w tym zakresie zaczęła się zmieniać od roku 2000⁵. W wy-

³ Zwracał na to uwagę m.in. Marek Jachimowski (*Funkcje współczesnej prasy lokalnej i możliwości ich realizacji. Prasa jako „czwarta władza” stojąca na straży lokalnej demokracji czy zakładnik miejsko-gminnych układów?*, [w:] A. Bodnar, B. Bychawska-Siniarska (red.), *Wolność słowa w prasie lokalnej*, Warszawa 2010).

⁴ Szerzej na temat zmian w obszarze prasy państwowej Ukrainy 1991-2006 zob.: Лебедева-Гулей О.З., Тенденції розвитку української газетної публіцистики 1991–2006 рр.,” Електронна бібліотека Інституту журналістики”, 2006, <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2169> [dostęp: 15.10.2016].

⁵ Фінклер Ю., Українське книговидання: між суспільною рефлексією та державним

niku owych przemian ukraińska prasa jest teraz w stanie odzwierciedlić prawdziwy stan rzeczywistości społeczno-politycznej i gospodarczej, czego nie miała możliwości ukazać w czasach istnienia w strukturze państwowej Związku Radzieckiego. Zmiany uwidoczniły się także w szacie zewnętrznej prasy – w zakresie tytułów, formatu i układu graficznego.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zmiany w funkcjonowaniu mediów drukowanych spowodowały uformowanie się systemu ocen o charakterze stereotypowych działań społeczno-politycznych konkretnej gazety lub czasopisma. Przede wszystkim powszechnie znana jest tendencja do dzielenia czasopism na „dobre” – proukraińskie i „złe” – prorosyjskie. Praktyka pokazuje, że język prasy nie jest czynnikiem decydującym o ocenie politycznej danego przedstawiciela mediów drukowanych. Na przykład w ukraińskojęzycznej edycji czasopisma „Slobidskyj kraj”, wydawanego w Charkowie, zawarte są materiały mające na celu propagandę rozwoju Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) i Rosji, a z kolei rosyjskojęzyczne czasopismo „Sobytijsja” często prowadzi politykę antyrosyjską.

Innym popularnym uproszczeniem sytuacji jest podział prasy na „zachodnią” (media między innymi Galicji, Podola) oraz prasę regionów „wschodnich”, gdzie dość mechanicznie zintegrowana jest prasa regionalna, na przykład Doniecka, Odessa, Czernihowa. Tymczasem okazuje się, że niektóre czasopisma wydawane we Lwowie (na przykład „Ratusza”, „Postup”) są znacznie bardziej zbliżone tematycznie do donieckich (takich jak na przykład „Gorod”, „Gruntuet krjaż”) niż do niektórych ukazujących się w Tarnopolu.

Podobną analogię można przeprowadzić w układzie „horyzontalnym”: lwowski periodyk „Mołoda Galycyzna” w warstwie treści zawierającej odniesienia polityczne i ideologiczne jest prawie identycznym odpowiednikiem „Wołyn mołoda” i gazety charkowskiej „Wriemia”, które w ogóle nie są czasopismami młodzieżowymi. A zatem w aspekcie politycznym i typologicznym nie można dokonywać wyraźnego podziału prasy na lewicującą i prawicującą. W przypadku prasy ukraińskiej ów podział jest zdecydowanie bardziej skomplikowany⁶.

Mówiąc o specyfice prasy regionalnej oraz jej podziale tematycznym, typologicznym w kontekście nie tylko istnienia, ale także układu „Zachodnia Ukraina – Wschodnia Ukraina”, „edycja ukraińska – wydanie w języku rosyjskim”, trzeba stwierdzić, że wspomniany podział nie był całkowicie adekwatny do rzeczywistości, chociaż – mimo przeciwieństw – opierał się na wspólnej dla nich podstawie ideologicznej, typowej dla rzeczywistości istniejącej orientacji społecznej. Dotyczy to na przykład mediów drukowanych w regionach rolniczych na Ukrainie, które są

регулюванням // Збірка матеріалів науково-практичної конференції «Кваліологія книги». - Львів 2000. - С. 59–61.

⁶ Фінклер Ю., Українські мас-медіа крізь призму теорії еволюції // Реалії та перспективи українського книжкового ринку: Збірка статей. - Львів 1997.

nastawione antagonistycznie do programów ideologicznych, mimo że ich profil organizacyjny i formy kreatywności są bardzo zbliżone.

Jeśli chodzi o wskaźniki odnoszące się do języka prasy, to nawet antagonizm wynikający ze sposobu prezentowania informacji w różnych wydaniach regionalnych jest głębszy niż charakter przeciwstawności ideologicznych. To pokazuje, że twórczo-organizacyjna specyfika mediów drukowanych nie jest ograniczona zasięgiem geograficznym lub tylko językowo. Chodzi tu bowiem właśnie o rozgraniczenie **cech społecznych danego regionu**.

Nowe warunki gospodarki rynkowej spowodowały największe zmiany w odniesieniu do prasy głównie tam, gdzie dokonała się najgłębsza transformacja społeczna. Szybki rozwój nowych struktur rynkowych, zmiany systemu zatrudnienia, w tym przejście dużych grup ludności pracującej do sektora usług, handlu oraz obszarów produkcyjnych, stały się typową cechą regionów przemysłowych. Zjawisko takie spowodowało, iż pojawiły się zupełnie nowe trendy w sferze preferencji czytania prasy, co rzutuje na nowy rodzaj popytu na rynku czytelnictwa, opierający się na dwóch zasadach: informować i bawić. W wyniku tego nastąpił rozwój regionalnych publikacji prasowych w myśl formuły: „Wszystkie gatunki są dobre, z wyjątkiem nudnych”.

Rola mediów regionalnych w warunkach społeczno-kulturalnych, gospodarczych i politycznych społeczeństwa ukraińskiego

Rozwój środków masowego przekazu we współczesnym świecie znacznie poprawił **kontekst kulturowy**⁷, w którym występują media regionalne. Tworzy się on wskutek oddziaływania wielu czynników, do których należą między innymi problemy związane z zewnętrznym wpływem kulturowym. W artykule tym podjęto zatem próbę przedstawienia niektórych typowych zagadnień, dotyczących roli mediów regionalnych w kształtowaniu dyskursu społecznego i kulturalnego w ciągu ostatnich dziesięciu lat na Ukrainie.

Jedną z największych osobliwości ukraińskich mediów regionalnych jest to, że wszelkie wydarzenia o zasięgu krajowym, wszelkie problemy społeczne, gospodarcze oraz polityczne są postrzegane wyłącznie przez pryzmat ich wpływu na życie regionu. Im bardziej jakaś informacja dotyczy danej osoby, jej domu rodzinnego, społeczności, w której żyje, tym bardziej jest dla niej interesująca.

Publiczność szybko przyzwyczaja się do tożsamości tej czy innej maski społecznej mediów, która stopniowo staje się już nie tylko powszechnym, ale najbardziej wiarygodnym źródłem informacji i „aby pokazać całą swoją twórczą różnorodność, ważne jest, aby działać w kierunku, który najlepiej pasuje do twoich umiejętności,

⁷ Szerzej na temat kultur medialnych zob.: M. Jachimowski, *Regiony periodycznej komunikacji medialnej. Studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006, s. 370.

poczuć i zobaczyć swoją publiczność”⁸. W takich warunkach byłoby dobrze, gdyby edukacja, nauka i kultura stały się priorytetami w działalności mediów regionalnych. Dobrym przykładem takiej pracy może być wiele interesujących programów Czerkaskiej Telewizji (na przykład „Ros” koncentruje się na wyżej wskazanych priorytetach). Dziennikarze, prowadząc takie programy, jak: „Świątynia duszy”, „Widkrytyj urok”, „Ścieżką duchowości”, które w celu wzmocnienia elementów duchowych budują swoistą ideologię narodową, jednocześnie zwiększają rozwój kulturalny, naukowy i artystyczny ich odbiorców.

Celowe dla prasy regionalnej jest zastosowanie zróżnicowanego podejścia do czytelnika – skoncentrowanie się na grupach czytelniczych o podobnym poziomie intelektualnym i zawodowym. **Kulturalny i edukacyjny potencjał mediów regionalnych** zależy od podnoszenia profesjonalnego poziomu programów telewizyjnych lub radiowych oraz artykułów prasowych, zwłaszcza przy omawianiu problemów związanych z edukacją medyczną czy perspektywami rozwoju niektórych dziedzin kultury na poziomie regionalnym.

Wzrost znaczenia roli mediów regionalnych spowodowany jest nie tylko większym zaufaniem do nich, w porównaniu z mediami ogólnokrajowymi, ale również ich przeznaczeniem w obecnej sytuacji. Aktualnie ich najważniejszym zadaniem, w kontekście misji historycznej, jest bycie kluczem, który jednoczy ludzi regionu ze względu na tradycję i wspólnotę kulturowych wartości. Dziś środowiska reprezentujące podobne wartości kulturowe, etyczne oraz duchowe nie są tworzone przez odpowiednie instrumenty państwowości, ale bardzo często kształtują się w opozycji do nich. Główną przeszkodę w wejściu mediów regionalnych na odpowiedni poziom stanowi ich bardzo słaba baza finansowa i techniczna. Możliwości techniczne niektórych nadawców regionalnych na Ukrainie wciąż ograniczone są do formatu S-VHS. Teleinformacja podawana jest często bez charakterystyk czasowych⁹. Nierzadko dociera do widza w tym samym dniu co gazety, chociaż telewizja ze względu na swoją formę przekazu wiadomości powinna być o wiele szybsza niż prasa. Również informacja wizualna pozostaje raczej stereotypowa i na niskim poziomie¹⁰.

Na szczególną uwagę zasługuje **związek mediów z polityką**, który poprzez istniejące zależności wywołuje uprzedzenie u odbiorców. Ponadto od kontaktu z mediami odstręcza ich suchy, oficjalny styl prasy, telewizji oraz radia. Lokalne stacje telewizyjne, nawet prywatne, nie mogą jeszcze całkowicie uwolnić się od naleciałości byłej telewizji obwodu, z którego się wywodzą. Przejście do nowych zasad funkcjonowania następuje bardzo powoli. Dziennikarze w wielu przypadkach nieustannie muszą stawiać czoła nie tylko postawie dawnych elit w mediach, obecnie już mało profesjonalnych, gdyż obciążonych przyzwyczajeniami jeszcze z czasów radziec-

⁸ Шаповал Ю.Г., Зображення і слово в журналістиці. – Л., 1985. – С. 48.

⁹ Дмитровський З. ТБ-інформація: час вимагає змін // 36. матер. наук.-конф. – Л., 1993. – С. 96–98.

¹⁰ Ibidem.

kich, ale też częstym awariom technicznym. Praca regionalnych stacji telewizyjnych to rodzaj próżni/vacuum. Porównując warunki, w jakich wykonują swoją pracę redaktorzy zatrudnieni w dużych spółkach telewizyjnych, można powiedzieć, że w zasadzie praca stacji regionalnych nie zmieniła się od czasu minionego stulecia¹¹.

Pojęcie „**mediów niezależnych**”, które w ukraińskim kontekście postrzegane jest z pewną dozą ironii, w innych warunkach geopolitycznych nie nabiera charakteru abstrakcyjnego, ale dodatkowo stanowi wartość mierzoną poprzez parametry określające wzajemne zależności. Ważne jest bowiem, kto czyta, ogląda, słucha, a więc i płaci za informacje lub też odmawia sobie kupna gazety, bądź dokona opłaty za korzystanie z kanału TV. Trudno sobie wyobrazić istnienie Ukrainy z telewizją krajową lub regionalną, jeśli jej oglądanie byłoby możliwe tylko poprzez wykupienie abonamentu (tj. subskrypcji), albo po dokonaniu zakupu odpowiedniego dekodera. W sytuacji, w której nie więcej niż 20% wszystkich Ukraińców mniej lub bardziej regularnie prenumerują prasę¹², mówienie o tym, że wszystkie kanały telewizyjne muszą stać się płatne, rysuje się na chwilę obecną jako przedwczesne.

Od kogo wtedy zależałoby istnienie ukraińskich mediów, jeśli nie od czytelnika bądź widza? Od kogoś, kto może zrekompensować brak środków z abonamentu (tj. subskrypcji) lub niewystarczającej ilości reklam. Dlatego też rywalizacja wielu mediów na rynku medialnym zamieniła się w walkę o przysłowiowy „dach nad głową” i pieniądze. Obywatele Ukrainy nie mają rzeczywistego wpływu na politykę redakcyjną mediów, który decydowałby o kompletności, rzetelności, obiektywizmie i jakości informacji oferowanej przez krajowe środki przekazu. Wynika to z faktu, że wpływ ma tylko ten, kto posiada wystarczająco dużo pieniędzy, aby zapłacić za rzeczywiste koszty usługi medialnej.

Wielu ekspertów (S. Tomilenko, O. Buchtaty, W. Iwanow, O. Woznesieńska, G. Poczezpow)¹³ zgadza się w tym, że w każdym przypadku najpierw media zależą od inwestorów, a dopiero w dalszej kolejności – od państwa lub od innych czynników. Jednakże wszyscy inwestorzy z kolei są powiązani z interesami rządu (organu wykonawczego) bądź w pewnym stopniu pozostają od niego zależni.

Poziom wolności mediów zależy także od **struktury gospodarczej regionu**. W regionach, gdzie bardziej rozbudowany jest sektor gospodarczy, z czym wiąże się

¹¹ Ibidem.

¹² Передплатна кампанія на 2016 рік: втішні результати та новації: <http://ukrposhta.ua/peredplatna-kampaniya-na-2016-rik-vtishni-rezultati-ta-novaci%D1%97> [dostęp: 20.09.2016].

¹³ Комунальним ЗМІ краще бути залежними від ринку, ніж від влади, – перший секретар НСЖУ Сергій Томіленко, 05.04.2013, <http://procherk.info/news/7-cherkassy/13919-komunalnim-zmi-krasche-buti-zalezhnimi-vid-rinku-nizh-vid-vladi-pershij-sekretar-nszhu-sergij-tomilenko> (dostęp 20.09.2016); Власність на ЗМІ і їх приватизація в країнах Центральної і Східної Європи, 08.04.2013, <http://medialaw.org.ua/analytics/vlasnist-na-zmi-i-yih-pryvatyzatsiya-v-krayinah-tsentralnoyi-i-shidnoyi-yevropy/> (dostęp 20.09.2016); Г. Красноступ, Правові аспекти надання державної підтримки у сфері телебачення і радіомовлення, Інформація і право. - 2015. - № 3. - С. 19-26.; Суспільнотворчий характер ЗМІ в конструюванні соціального простору, 08.04.2013, <http://www.viche.info/journal/3613/> [dostęp: 20.09.2016].

znaczny przepływ finansów, ogólny poziom wolności mediów jest z reguły wyższy niż na małych obszarach, gospodarczo słabiej rozwiniętych, gdzie organy władzy mogą znacznie łatwiej sprawować kontrolę nad sytuacją. Zależność lokalnych mediów od władzy wykonawczej jest wysoka niemal we wszystkich regionach Ukrainy, przy czym należy zauważyć, że jej wpływ w ostatnich latach znacząco wzrósł¹⁴.

Finansowa zależność mediów oraz ogólny kryzys gospodarczy czynią z dziennikarzy jakby inną kategorię pracowników, tj. ludzi, którzy obawiają się utraty źródła finansowania. Dlatego też dziennikarze przestają krytykować rząd. Efekt taki można zaobserwować w grupie wszystkich dziennikarzy redakcji regionalnych. Nie tylko nie bronią oni swoich praw (na przykład w sądzie), ale nawet nie dążą do tego. Na skutek tego – często słabo poinformowani o swoich prawach, a także nieświadomi zawiłości przepisów prawnych, które regulują relacje związane z przepływem informacji – wręcz nie wykazują aktywnej reakcji na aktualne sprawy polityczne i społeczne. Największą swobodę działania mają dziennikarze regionalnych kanałów medialnych, zatrudnieni *de facto* w oddziałach krajowych bądź w centralnych. Jednakże oni też pracują według ogólnie obowiązujących zasad – po pierwsze, preferują zalecenia programowe, płynące ze strony organów władz państwowych ze stołecznego Kijowa, a po drugie, unikają prezentowania wyraźnego sprzeciwu wobec władz lokalnych, gdyż prowadzi to do zamknięcia źródła informacji.

Dziennikarze większości regionów mówią o braku solidarności korporacyjnej¹⁵. Gdzie indziej takie przypadki również się zdarzają, ale są one raczej sporadyczne i mają charakter jednorazowych incydentów¹⁶. Jednakże w niektórych regionach liczba pozwów do sądu w sprawie mediów ostatnio się zmniejszyła. Lokalni dziennikarze tłumaczą taki trend tym, że już są przyzwyczajeni do ostrożniejszego życia poprzez unikanie krytyki rządu. Panuje praktyka rozstrzygania konfliktów metodami „zaciemnionymi”, gdy strony konfliktu „umawiają się ze sobą” jeszcze przed wyznaczonym terminem rozprawy sądowej¹⁷. W takich przypadkach dziennikarze są często posądzeni o „skrajne poglądy” i tracą pracę.

Akredytacja dziennikarzy dokonuje się za zgodą i akceptacją władzy regionalnej lub lokalnej, albo nie istnieje wcale bądź też jest tylko zwykłą formalnością. Zdarzają się przypadki, gdy akredytacja służy jedynie ograniczeniu dostępu do in-

¹⁴ Роздержавлення друкованих засобів масової інформації в контексті розвитку інформаційного простору України, 22.11.2010, http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=78551 [dostęp: 20.09.2016].

¹⁵ Na podstawie wywiadu telewizyjnego kanału internetowego „Detektor Media”, w którym biorą udział wybitni ukraińscy dziennikarze (m.in.: Myroslawa Gongadze, Inna Kuznecowa, Dmytro Gnap, Oleksander Dubiński, Roman Boczała i in.) i odpowiadają na pytania związane z głównymi problemami w ich branży: «Журналісти мають не вестись, а вести», 06.06.2016, <http://detector.media/community/article/115761/2016-06-06-zhurnalisti-mayut-ne-vestis-a-vesti-opituvannya-dm-dodnya-ukrainskogo-zhurnalista/> [dostęp: 20.09.2016].

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

formacji. Media opozycyjne zazwyczaj otrzymują mniej informacji. Dostęp do informacji bardziej aktualnej i szczegółowej mają z reguły tylko „swoi” dziennikarze, a więc ci, którzy lansują obowiązujący kierunek polityki rządu.

Ponadto w niektórych regionach występują różnice w podejściu różnych organów władzy do przedstawicieli mediów. Jednostki podatkowe i sądy często określają większość dziennikarzy jako „zamkniętą siłę”, aczkolwiek w większych miastach i w centrum organy władzy nie przeszkadzają dziennikarzom w gromadzeniu informacji w takim stopniu, jak w małych miasteczkach.

W większości regionów Ukrainy jednakże dziennikarze oceniają poziom dostępu do informacji jako zadowalający. Częściowo może to wynikać z braku ich zapotrzebowania na pozyskanie szerszej informacji. Względna zaś otwartość oficjalnych struktur regionalnych wynika nierzadko nie tyle z formy demokracji, ile z przekonania, że prasa zawsze powinna napisać to, co jest potrzebne sprawującym władzę, gdyż jest od nich uzależniona¹⁸. Tymczasem chodzi o obiektywizm prasy, a zatem powinna ona być nieocenzurowana i niezależna w swoim przekazie merytorycznym bez względu na to, w jakiejkolwiek by się nie znalazła strukturze, czy to rządowej, politycznej, czy ekonomicznej, ponieważ wszystkie te czynniki silnie oddziałują na jej obiektywne oceny i opinie¹⁹.

Ustawa Ukrainy „O informacji”²⁰ wskazuje na podstawowe zasady relacji informacyjnych w kraju, a wśród nich takie jak: zagwarantowane prawo dostępu do informacji, jej przejrzystości, komunikatywności oraz swobody jej wymiany. Art. 10 tej ustawy stanowi, że władze publiczne, władze lokalne oraz regionalne mają obowiązek informować społeczeństwo o swych działaniach i decyzjach. Jednakże przepis ten bywa najczęściej łamany przez władze państwowe i lokalne, bo nierzadko władze te – zamiast współpracować z mediami – mają wobec nich oraz dziennikarzy wrogie nastawienie²¹. Drobnym urzędnikowi wie, o czym poinformować media, a o czym nie, znajdzie wiele wymówek i powodów, by nie powiedzieć czegoś „szczególnego”. Dowodem na to jest fakt, że dziennikarze nie przekazują wszystkiego i odpowiednio filtrują informacje, wybierając spośród nich tylko takie dane, które w przyszłości nie będą mogły w jakikolwiek sposób zostać wykorzystane w celu krytyki organizacji lub konkretnego przedstawiciela władzy²².

Nieco inna sytuacja występuje w mediach powiatowych oraz miejskich, ponieważ ich głównymi współzałożycielami są rady miast i powiatów. To właśnie one dyktują redaktorom, co mają pisać. W związku z tym obywatele miasta bądź powia-

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» // Голос України. – 1992. – 8 грудня.

²¹ Торбіч В., Причини недосконалої роботи регіональних журналістів та ЗМІ на прикладі Рівненщини / В. Торбіч.: <http://www.4vlada.com/article/1855/> [dostęp: 20.09.2016].

²² Ibidem.

tu nie otrzymują obiektywnej informacji dotyczącej działalności władz lokalnych. Jest to szczególnie ważne podczas kampanii wyborczej na szczeblu miasta, powiatu i ogólnokrajowej. Redakcja danego pisma bowiem w przekazywanych społeczeństwu informacjach odzwierciedla wtedy interesy swoich założycieli, bo jej istnienie uwarunkowane jest uzyskaniem dotacji z budżetu powiatowego lub miejskiego. Być może dlatego wielu kandydatów na prezydenta udaje się do powiatów i wywiera presję na szefów lokalnych redakcji prasowych, gdyż na szczeblu powiatu łatwiej jest negocjować z nimi i uzyskać wsparcie w danym regionie. Zespoły redakcyjne zaś nawet nie próbują wprowadzać innowacji w swojej branży, ponieważ zdają sobie sprawę, jakie mogą być tego konsekwencje. Nie mają też prawa wyboru najlepszego wydawcy. Rady miasta mają wyłączne prawo do usuwania ze stanowisk niechcianych redaktorów i zatrudniania bardziej posłusznych²³.

Po dokonaniu analizy realnej sytuacji mediów regionalnych na Ukrainie i wsparcia prawnego ich działalności można stwierdzić, że wiele przepisów dotyczących mediów i dziennikarzy wymaga szczegółowego zweryfikowania, mającego na celu poprawę sytuacji oraz wyeliminowanie istniejących luk w prawie prasowym²⁴. Informację medialną, przygotowaną przez media regionalne i lokalne, która trafia na czytelniczy rynek masowy, odbiorcy porównują z materiałem przekazywanym przez media krajowe i ocena wypada na niekorzyść tych pierwszych.

Jest faktem, że media regionalne wciąż pozostają na niskim poziomie rozwoju. Przyczyna zaś takiego stanu rzeczy tkwi w tym, że problem ich funkcjonowania nie jest poddawany rozwiązaniu na odpowiednim szczeblu władzy w kraju, mimo że powszechnie media regionalne są postrzegane nie tylko jako istotna i ważna instytucja społeczna w regionie, ale także jako niezbędny element życia codziennego. Tak więc, według statystyk, 60% firm z regionu uważa, że jeśli nagle wstrzymano by wydawanie lokalnych gazet lub zaniechano transmisji regionalnej TV, to stracą coś istotnego, natomiast 20% ma odmienne zdanie i stwierdza, że będzie to dla nich sytuacja korzystna, ponieważ media krajowe zwrócą większą uwagę na regiony²⁵.

Problemy i perspektywy mediów regionalnych na Ukrainie

Przestrzeń medialna²⁶ i ukraińskie media to pojęcia znane, jednakże określenie granic tej przestrzeni, jej cech oraz głównych różnic, jak też ocena szans i prognozowanie dotyczące jej dalszego rozwoju stanowią bardzo trudne zadanie.

Nie jest tajemnicą fakt, że w dzisiejszych czasach na Ukrainie brakuje jednolitej przestrzeni medialnej. Regiony żyją swoim życiem, o czym donoszą media regio-

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Нариси української популярної культури / За ред. О. Гриценка. – К., 1998. – С. 539.

²⁶ M. Jachimowski, *Regiony periodycznej komunikacji medialnej*..., s. 55.

nalne, a stołeczny Kijów – własnym, odpowiednio z własnymi mediami. W stolicy nie są czytane czasopisma regionalne, jak również brak jest zainteresowania regionalnymi kanałami telewizyjnymi. W regionach z kolei prawie niemożliwe staje się kupienie prasy z Kijowa, lecz dostępne są programy radiowe i kanały telewizyjne ze stolicy. Liczba i jakość dostępnych gazet oraz kanałów telewizyjnych dla mieszkańców stolicy jest znacznie wyższa niż dla mieszkańców regionów²⁷.

Co stanowi o wyjątkowości mediów regionalnych? Badania ankietowe, przeprowadzone wśród odbiorców przekazów medialnych w przedziale wiekowym 25–40 lat, wykazały, że mają oni silną potrzebę uzyskiwania informacji w odniesieniu do wydarzeń lokalnych²⁸. Media regionalne właśnie mają tu siłę, gdyż pozostają bliżej codziennych problemów i potrzeb mieszkańców danego regionu. W odróżnieniu od mediów krajowych stwarzają one możliwość szerszego zaspokojenia zapotrzebowania na informacje dotyczące spraw lokalnych oraz odgrywają dużą rolę w kształtowaniu wśród odbiorców poczucia ich lokalnej tożsamości i przynależności do danego miasta, a także regionu.

Zdaniem respondentów jednak mediom regionalnym brakuje profesjonalizmu, dynamiczności i aktualności, większego zaangażowania w lokalnej przestrzeni kulturowej oraz własnego stylu²⁹.

Tak więc oddziaływanie społeczne mediów regionalnych rysuje się jako dość istotne. Aby uzyskać jego pełniejszy obraz, spróbujemy przedstawić główne problemy masowego przekazu o charakterze regionalnym.

Przedstawiciele Krajowego Związku Dziennikarzy Ukrainy w specjalnym oświadczeniu³⁰ podkreślili, że regionalne urzędy powiatowe i rady miast w wielu przypadkach nie wypełniają swoich obowiązków związanych z rozwojem przestrzeni informacyjnej, nie rozliczają się na podstawie przepisów prawnych z redakcjami, przez co wywierają ukrytą presję ekonomiczną na redakcje.

Bardzo często pojawiają się również problemy dotyczące abonamentu i dostawy czasopism. „Ukrpoczta”, jako monopolista w tej dziedzinie, stara się w skali roku podnieść poziom jakości swoich usług, co jednak bezpośrednio wiąże się ze wzrostem ceny za oferowane usługi. W 2007 roku ich cena wzrosła o 70%, w roku 2008 – przy wsparciu prezydenta Ukrainy – Unia ograniczyła wzrost cen o 27%. Od 1 stycznia 2010 roku natomiast cena ponownie wzrosła o 28%³¹.

Dużym problemem większości mediów regionalnych jest brak wykwalifikowanego personelu, ponieważ w redakcjach zwykle zatrudniani są między innymi nauczyciele,

²⁷ Пахомова Н. Інформаційний голод у просторі, перенасиченому інформацією/Н. Пахомова:http://dialogs.org.ua/print.php?part=project_ua&m_id=9986 [dostęp: 20.09.2016].

²⁸ Дослідження GfK Україна: «Швидкий ріст користування Інтер- нетом у віковій групі 30-49 років призвів до збільшення популярності сайтів новин та газет»: http://www.uapp.org/pub_analytics/8984.html [dostęp: 20.09.2016].

²⁹ Ibidem.

³⁰ Інформаційний простір - криве дзеркало українського сьогодення: http://dialoas.org.ua/ua/dialoa.oho?id=64&oo_id=1122 [dostęp: 19.09.2016].

³¹ Ibidem.

studenci filologii bądź innych kierunków studiów. Zatrudniane osoby niejednokrotnie dopiero muszą „uczyć się” od podstaw czynności związanych z dziennikarstwem. Brak wykwalifikowanych dziennikarzy, ankieterów, obserwatorów czołowych programów informacyjnych staje się szczególnie dotkliwy na gruncie lokalnym. Ci, którzy starają się niejako „pretendować” do tej roli, najczęściej nie mają określonego i wyrobionego własnego stylu, czyli tak zwanej „maski społecznej”. Maską społeczną zaś to pojęcie określające typ dziennikarza, który swoimi poglądami, zachowaniem, stylem komunikowania się z publicznością wyraża opinię ogółu, postawy i nastroje społeczne określonej grupy odbiorców³². Można mówić o świadomym wpływie dziennikarza na publiczność poprzez kształtowanie niektórych obrazów, tradycji, norm moralnych, ponieważ pracownicy mediów odgrywają rolę reprezentanta narodu³³.

Porównując **konflikty dziennikarzy z władzą**, występujące w regionach oraz w dużych miastach, można stwierdzić, że tego typu sytuacje w regionach są powodem znacznie mniejszego bezpieczeństwa dziennikarzy niż w przypadku dużych miast. Niemożność bowiem znalezienia pracy ze względu na brak ofert zatrudnienia w innych mediach drukowanych, jak również potrzeby egzystencjalne to problemy, które dla dziennikarzy w stolicy wydają się błahostką, lecz pracownikowi mediów regionalnych mogą bardzo skomplikować życie. Dodatkowo, biorąc pod uwagę fakt, że wśród osób tworzących niemal każdą gazetę regionalną znajduje się przedstawiciel rady powiatu lub miasta, możemy śmiało powiedzieć, że dla danej redakcji czy dziennikarza małego miasteczka bądź wioski wręcz niemożliwe jest zachowanie bezstronności i obiektywizmu³⁴. Ponadto władze lokalne często pozbywają się „niewygodnych” dziennikarzy, zastępując ich ludźmi bardziej wiernymi władzy, którzy często są tylko amatorami w tej dziedzinie i nie wywierają pozytywnego wpływu na poziom regionalnej prasy drukowanej. W przypadku dziennikarzy regionalnych występuje też jeszcze inny problem. Praca dziennikarska na szczeblu regionalnym lub okręgowym jest bardzo nisko wynagradzana. Jeśli na przykład europejski lub amerykański dziennikarz jest przedstawicielem klasy średniej w swoim społeczeństwie, to na Ukrainie nawet zwykły dziennikarz z miasta nie może pochwalić się przeciętnym wynagrodzeniem (średnie zarobki dziennikarzy na Ukrainie w okresie styczeń – listopad 2009 roku wyniosły 1582 UAH) nawet w porównaniu ze średnią pensją na Ukrainie, która w grudniu tegoż roku kształtowała się na poziomie 2233 UAH)³⁵.

Prowadzi to do:

³² Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення: Навч. посіб. – Л., 1987. – С. 32.

³³ Więcej na temat dziennikarzy w społeczności lokalnej: M. Jachimowski, *Dziennikarze w społeczności lokalnej. Wybrane aspekty problemu*, [w:] J. Sztumski (red.), *Elity w procesie transformacji społeczno-gospodarczej*, Katowice 1995.

³⁴ Інформаційний простір - криве дзеркало українського сьогодення: http://dialogas.ora.ua/ua/dialoga.oho?id=64&oo_id=1122 [dostęp: 19.09.2016].

³⁵ Ibidem.

- wycofania się z zawodu profesjonalnych dziennikarzy, którzy zdobyli już istotne na tym stanowisku doświadczenie zawodowe. Osoby tego typu najczęściej przechodzą do biznesu lub polityki, albo jadą do Kijowa ze względu na znacznie wyższe tam zarobki;
- obciążania dziennikarzy innymi obowiązkami, które odciągają ich od pracy, a niekiedy pozostają w sprzeczności z działalnością dziennikarską (na przykład PR polityczny i biznesowy);
- dominacji niedoświadczonych dziennikarzy (często jeszcze studentów) lub dziennikarzy o niskim poziomie zawodowym (co nie oznacza braku dyplomu, a tylko brak wysokiego poziomu w pracy dziennikarskiej);
- braku motywacji u tych, którzy pozostali w redakcji.

Oprócz tego panuje atmosfera niesprzyjająca kształceniu dziennikarzy specjalistów. Ze względu na ograniczoną liczbę wakatów dziennikarskich w redakcjach regionalnych liczba dziennikarzy w większości redakcji jest niewielka. Sytuacja tego typu uniemożliwia dziennikarzowi skupienie się na gruntownym badaniu jednej dziedziny: ekonomii, polityki, edukacji, przestępczości, sportu itd., co również niekorzystnie wpływa na jakość przygotowywanego materiału. Problemy dotyczące niektórych gałęzi przemysłu, a także finansów, szeroko pojętej gospodarki czy ekologii nierzadko pozbawione są bardziej wnikliwego spojrzenia na występujący problem. W najlepszym wypadku publikuje się przedruki bądź kopie z mediów krajowych³⁶.

Szczególnej uwagi wymaga też rozwój radia. Liczba punktów przewodowych radia na Ukrainie od czasu uzyskania niepodległości spadła ponad pięciokrotnie – nowe budynki bez tego typu instalacji radiowych są sprzedawane przez deweloperów, chociaż odpowiednie normy stanowiące o konieczności zabudowy instalacji radiowych wciąż są aktualne. Radia przewodowe w znaczeniu społeczno-politycznym są niezbędnymi środkami informowania obywateli o sprawach bieżących, a także służą ich ostrzeganiu – na przykład w przypadku różnego rodzaju zagrożeń masowych³⁷.

Należy również zaznaczyć, że stacje radiowe krajowe i regionalne pracują w odmiennych warunkach, co spowodowane jest w dużej mierze wielkością budżetu inwestycyjnego, od którego zależą środki finansowe przeznaczane na rozwój, jak również na dostęp do transmisji i nadawania programów innych kanałów radiowych. Dlatego jedną z cech charakterystycznych w funkcjonowaniu radia regionalnego jest korzystanie z oprogramowania bez odpowiednich zezwoleń oraz z naruszeniem praw autorskich.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Radio przewodowe – specjalny rodzaj radia, które Ukraina odziedziczyła z czasów radzieckich. Transmisja realizowana za pomocą tzw. sieci nadawczej przewodowej, która umożliwia równoczesną transmisję trzech programów audio. Wszystkie stacje podzielone są na zasadzie terytorialnej. W momencie upadku Związku Radzieckiego na Ukrainie było 19 mln gniazd radiowych. Obecnie istnieje ich około 1,5 miliona. – “Проводове радіо. Повільна смерть, чи можлива «реанімація»?..”, 16.05.2014., <http://www.newtime.lviv.ua/index.php/newtime-suspilstvo/1644-radio> [dostęp: 27.09.2016].

Ze względu na możliwości rozwoju radia regionalnego i lokalnego wyróżnić można istnienie dwóch grup o odmiennych obszarach działania, które znacząco różnią się od siebie: pierwszą są stacje radiowe przekazujące informacje w małych miastach i na obszarach wiejskich, natomiast drugą stanowią stacje działające w dużych miastach i w większości miast regionalnych.

Pierwsza grupa charakteryzuje się bardzo słabym potencjałem technicznym, a także niskim poziomem artystycznym swoich programów. Działalność tych spółek opiera się na entuzjazmie ludzi w nich zaangażowanych, ale mają one ogromny potencjał rozwoju, który może być wykorzystany jedynie wtedy, kiedy zadziałają kompleksowe mechanizmy polityczne ze strony władz państwowych³⁸.

We współczesnych warunkach aktywnego rozwoju **społeczeństwa informacyjnego** – w fazie rozwoju społecznego, w której dominującymi wartościami są pozyskiwanie informacji i pogłębianie wiedzy – informacje oraz działania analityczne i prognostyczne stają się coraz bardziej powszechne. W związku z tym powstaje konieczność szkolenia wysoko wykwalifikowanych specjalistów, którzy będą mogli skutecznie wdrażać się w procesy związane z gromadzeniem, przechowywaniem, wykorzystywaniem, rozpowszechnianiem i analityczno-syntetycznym przetwarzaniem informacji w celu zaspokojenia coraz szerszego zapotrzebowania użytkowników na rzetelny i pełny przekaz materiału informacyjnego

Jednak **rozwój technologii informatycznych** oraz sukcesywnie taniejące usługi internetowe, dostępne dla coraz większej liczby użytkowników, sprawiają, że pojawiają się strony internetowe organów władzy, które są przydatne, ciekawe i dostępne dla obywateli. Istnieje wskaźnik „penetracji Internetu”, który pokazuje procentową liczbę użytkowników w odniesieniu do próby tysiąca osób. W 2007 roku było ich prawie 14%, a w roku 2006 – nieco powyżej 9%. Już we wrześniu 2013 roku 49,8% dorosłych Ukraińców korzystało z Internetu³⁹. Tempo wzrostu liczby jego użytkowników jest bardzo wysokie.

Należy mieć jednak na uwadze fakt, że technicznie nie zawsze jest tak łatwo i tanio połączyć się z Internetem w regionach wiejskich. Mieszkańcy tych części Ukrainy mają ograniczone możliwości w wykorzystywaniu nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Praktyka międzynarodowa rozwiązuje ten problem poprzez wdrożenie (w większości) krótkoterminowych ukierunkowanych programów grantowych, znanych jako „przykłady pomyślnej realizacji projektów informacyjnych i komunikacyjnych” (ang. *success stories*). Ponieważ zakres świadczenia usług oraz zestaw przepływu informacji koncentruje się w obszarach

³⁸ Інформаційний простір - криве дзеркало українського сьогодення: <http://dialogas.ora.ua/ua/dialoga.oho?id=64&oo id=1122> [dostęp: 19.09.2016].

³⁹ Проникнення інтернету в Україні досягло 50%, «Дзеркало тижня. Україна»: http://dt.ua/TECHNOLOGIES/proniknennya-internetu-v-ukrayini-dosyaglo-50-130852_.html (dostęp 20.09.2016)

miejskich (często tylko w miastach), toteż one właśnie są największym obszarem geograficznym społeczeństwa informacyjnego.

Podczas gdy w Europie Zachodniej liczba korzystających z Internetu, którzy mieszkają w miastach i na wsiach, jest prawie proporcjonalna, to na Ukrainie tylko 10% użytkowników mieszka na terenach wiejskich. Wprawdzie obecnie na wsi komputer z Internetem nie jest już nowością, ale nadal istnieje tam jedynie niewielka liczba szkół podłączonych do sieci⁴⁰.

Według badań dotyczących korzystania z Internetu, przeprowadzonych przez portal bigmir.net, 90% ukraińskich użytkowników World Wide Web mieszka w miastach. Liderem wśród nich jest Kijów, a na dalszych miejscach plasują się Odessa i Dniepropietrowsk. Internetu używa 6% mieszkańców z Odessy i 7% z Dniepropietrowska. Dla przykładu: wśród internautów z Dniepropietrowska największą liczbę użytkowników stanowią klienci korporacyjni⁴¹.

Aktywność i poziom przeszkolenia użytkowników w zakresie komputerowych technologii informacyjnych w obszarach miejskich i wiejskich też są bardzo zróżnicowane. Jeżeli w dużych miastach z Internetu korzysta prawie każdy student, to w przypadku regionów wiejskich światowa sieć pozostaje nadal czymś rzadkim⁴².

Przeprowadzone sondaże wykazują, że Internet coraz częściej nazywany jest głównym, najbardziej wiarygodnym oraz najbardziej sprawnym źródłem informacji. Tak zatem, według firmy badawczej GfK Ukraine, kryzys nie przeszkodził w popularyzacji Internetu na Ukrainie ujętej całościowo, ani też w jej poszczególnych regionach.

Potwierdzają to następujące dane⁴³:

- w 2009 roku liczba internautów wzrosła o 37%; proces ten przebiegał najszybciej w małych miastach oraz wśród osób w wieku średnim;
- od lutego 2012 do września 2013 roku liczba użytkowników Internetu zwiększyła się o 16%, co jest wartością nieznacznie niższą od notowanego skoku liczby użytkowników, wynoszącego 34%, który nastąpił w okresie od marca 2011 do lutego 2012 roku.

Na pierwsze miejsce w komunikacji społecznej wysunęły się usługi komunikacji internetowej, stanowiąc potencjał dalszego rozwoju. „Mimo że kryzys spowolnił wzrost kupna komputerów domowych, rozwój mobilnego Internetu stopniowo pokrywa zapotrzebowanie w małych miasteczkach, co zapewnia szybki wzrost liczby osób korzystających z Internetu” – skomentował to zjawisko dyrektor GfK Ukraine, G. Wyszliński.

⁴⁰ Торбіч В. Причини недосконалої роботи регіональних журналістів та ЗМІ на прикладі Рівненщини / В. Торбіч.: <http://www.4vlada.com/article/1855/> [dostęp: 20.09.2016].

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Огляд результатів досліджень: «Місце партнерських ЗМІ в інформаційному просторі регіонів: 2004-2008 рр.» / Київський міжнародний інститут соціології: http://www.nam.org.ua/files/presentation_08.ppt. [dostęp: 20.09.2016].

Najszybciej liczba regularnych użytkowników Internetu wzrosła w grupach wiekowych 30–39 oraz 40–49 lat, w których to przedziałach zwiększyła się odpowiednio o 62 i 63%. W czwartym kwartale 2009 roku 57% obywateli w wieku 16–19 lat korzystało z Internetu co najmniej raz na cztery tygodnie, podczas gdy wśród mieszkańców w wieku przekraczającym ponad 50 lat mniej niż 5% osób regularnie korzysta z Internetu⁴⁴.

Wzrost liczby regularnych użytkowników sieci Internet w ciągu roku najszybciej nastąpił w małych miastach, przy czym: w miastach o populacji 50 tys. osób liczba internautów zwiększyła się o 60%, natomiast w miastach o populacji 50–100 tys. osób – o 63%.

Gwałtowny wzrost wykorzystania Internetu w grupie wiekowej 30–49 lat doprowadził do zwiększenia popularnych serwisów informacyjnych i gazet, w tym również regionalnych, z których korzysta 24–29% użytkowników (w grupie wiekowej 30–49 lat odsetek użytkowników takich serwisów wynosi blisko 40%)⁴⁵.

Podsumowanie

Media regionalne Ukrainy uzależnione są od woli oraz interesów wąskiej grupy ich „właścicieli”. Próba przekonwertowania funkcji mediów regionalnych z zasobu zaspokajającego potrzeby ludności w aktualne informacje o bieżących wydarzeniach w narzędzie propagandy politycznej praktycznie zamyka mediom drogę do samorozwoju.

Analiza masowej przestrzeni medialnej w regionie wykazała, że firmy nadawcze przy tworzeniu harmonogramu nadawania powinny bardziej dbać o strukturę tworzenia programów kulturalnych i edukacyjnych. Należy zwrócić większą uwagę mediów drukowanych na informacje kulturalne, oświatowe oraz gospodarcze, z uwzględnieniem potrzeb młodszych wiekiem odbiorców.

Zapewnienie czytelnikom informacji obiektywnej o wysokiej jakości zależy od prawnych, politycznych i ekonomicznych warunków jej przekazu. Jednakże kluczowym wyzwaniem dla Ukrainy na tym etapie jest niezakończony jeszcze proces reformowania założycieli lub współzałożycieli mediów, pozostających w strukturze władzy. Aby doszło do zakończenia tego procesu, muszą zostać zainicjowane zmiany w prawodawstwie (konieczna jest definicja celów, sposobów i warunków reformowania, przedstawiająca jasne procedury cesji praw założycielskich oraz wyjaśniająca stosunki własności i przewidywania odnoszonych korzyści niezależnych mediów), a wszyscy uczestnicy relacji informacyjnych w przestrzeni medialnej, zwłaszcza sami dziennikarze, muszą wykazać pełną gotowość moralną pójścia w takim kierunku⁴⁶.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Про кризовий стан регіональних засобів масової інформації: <http://www.nsju.org/events/2009-12-02/zayuava> [dostęp: 19.09.2016].

Jednak nie wszystkie państwowe media są gotowe do prywatyzacji. Wiele z nich chciałoby, aby wszystko pozostało tak jak dotąd, mimo problemów finansowych i zależności od rządu. Fakt ten został odnotowany przez uczestników okrągłego stołu („Lokalna prasa: od komunalnej do niezależnej. Doświadczenia i problemy transformacji”). Kolejną przeszkodą jest kryzys gospodarczy, który znacznie zmniejsza szanse przetrwania prasy regionalnej bez dotacji budżetowych⁴⁷.

Pomimo niesprzyjających czynników rozwoju przed mediami regionalnymi otwierają się dobre perspektywy: korzystając bowiem z możliwości, jakie niesie z sobą nowoczesna technologia, a także wzorując się na najlepszych osiągnięciach czołowych mediów krajowych oraz uzyskując pomoc prawną i materialną państwa, mają w nieodległej przyszłości szansę osiągnięcia odpowiedniego poziomu w zakresie jakości i szybkości przekazu medialnego.

REGIONAL MEDIA IN UKRAINE – THE CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT, PROBLEMS, PROSPECTS

SUMMARY

Ukraine after the proclamation of independence in 1991 started democratic changes in all areas of social life. One of the priority directions of reforming the market has become a means of mass communication. At the present stage of historical development can be observed a significant increase in the role of media in the development of new forms of democracy, especially in the democratic transformation of Ukrainian society.

Regional media are still the only source of local information. In the context of changes in post-communist society, increasing role of regional media, the formation of them takes place simultaneously with the revival of Ukrainian statehood.

This article provides an overview of the problems regional media development in Ukraine in areas such as: the socio-cultural sphere, the sphere of economic, legal basis for the functioning of the media, the economic aspects of their functioning and the relationship between the mass media and politics.

KEYWORDS: regional media, press, radio, TV, Internet

BILIOGRAFIA

Gierula M., *Polska prasa lokalna. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005.

Jachimowski M., *Funkcje współczesnej prasy lokalnej i możliwości ich realizacji. Prasa jako „czwarta władza” stojąca na straży lokalnej demokracji czy zakładnik miejsko-gminnych układów?*, [w:] A. Bodnar, B. Bychawska-Siniarska (red.), *Wolność słowa w prasie lokalnej*, Warszawa 2010.

⁴⁷ Коваленко Н. Інтернетом користуються кожен п'ятий / Н. Коваленко, Н. Шерстюк.: http://media.parliament.org.ua/n_an/action/article_detail/article_id/1607/ [dostęp: 20.09.2016].

Jachimowski M., *Regiony periodycznej komunikacji medialnej. Studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006.

Jachimowski M., *Dziennikarze w społeczności lokalnej. Wybrane aspekty problemu*, [w:] J. Sztumski (red.), *Elity w procesie transformacji społeczno-gospodarczej*, Katowice 1995.

Kowalczyk R., *Prasa lokalna w systemie komunikowania społecznego*, Poznań 2003.

Michalczyk S., *Media lokalne w systemie komunikowania. Współczesne tendencje i uwarunkowania rozwojowe*, Katowice 2000.

Власність на ЗМІ і їх приватизація в країнах Центральної і Східної Європи, 08.04.2013, <http://medialaw.org.ua/analytics/vlasnist-na-zmi-i-yih-pryvatyzatsiya-v-krayinah-tsentralnoyi-i-shidnoyi-yevropy/> [dostęp: 20.09.2016].

Дмитровський З. ТБ-інформація: час вимагає змін // 36. матер. наук.-конф. – Л., 1993.

Дослідження GfK Ukraine: «Швидкий ріст користування Інтер-нетом у віковій групі 30-49 років призвів до збільшення популярності сайтів новин та газет»: http://www.uapp.org/pub_analytics/8984.html [dostęp: 20.09.2016].

«Журналісти мають не вестись, а вести». Опитування «ДМ» до Дня українського журналіста, 06.06.2016, <http://detector.media/community/article/115761/2016-06-06-zhurnalisti-mayut-ne-vestis-a-vesti-opituvannya-dm-do-dnya-ukrainskogo-zhurnalista/> [dostęp: 20.09.2016].

Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» // Голос України. – 1992. – 8 грудня.

Інформаційний простір – криве дзеркало українського сьогодення: <http://dialoas.org.ua/ua/dialoa.oho?id=64&oo id=1122> [dostęp: 20.09.2016].

Коваленко Н. Інтернетом користується кожен п'ятий / Н. Коваленко, Н. Шерстюк.: http://media.parlament.org.ua/n_an/action/article_detail/article_id/1607/ [dostęp: 20.09.2016].

Комунальним ЗМІ краще бути залежними від ринку, ніж від влади, – перший секретар НСЖУ Сергій Томіленко, 05.04.2013, <http://procherk.info/news/7-cherkassy/13919-komunalnim-zmi-krasche-buti-zalezhnimi-vid-rinku-nizh-vid-vladi-pershij-sekretaranszhu-sergij-tomilenko> [dostęp: 20.09.2016].

Красноступ Г., Правові аспекти надання державної підтримки у сфері телебачення і радіомовлення, Інформація і право. - 2015. - № 3. - С. 19-26.; Суспільнотворчий характер ЗМІ в конструюванні соціального простору, 08.04.2013, <http://www.viche.info/journal/3613/> [dostęp: 20.09.2016].

Лебедева-Гулей О.З., Тенденції розвитку української газетної публіцистики 1991–2006 рр.» Електронна бібліотека Інституту журналістики”, 2006, <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2169> [dostęp: 15.10.2016].

Нариси української популярної культури / За ред. О. Гриценка. – К., 1998. – С. 539.

Огляд результатів досліджень: «Місце партнерських ЗМІ в інформаційному просторі регіонів: 2004–2008 рр.» / Київський міжнародний інститут соціології: [IiKr://\лллм.nam.org.ua/files/presentation_08.ppt](http://nam.org.ua/files/presentation_08.ppt) [dostęp: 20.09.2016].

Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення: Навч. посіб. – Л., 1987. – С. 32.

Пахомова Н., Інформаційний голод у просторі, перенасиченому інформацією / Н. Пахомова. - Режим доступу: http://dialogs.org.ua/print.php?part=project_ua&mid=9986 [dostęp: 20.09.2016].

Передплатна кампанія на 2016 рік: втішні результати та новації: <http://ukrposhta.ua/peredplatna-kampaniya-na-2016-rik-vtishni-rezultati-ta-novaci%D1%97> [dostęp: 20.09.2016].

Проникнення інтернету в Україні досягло 50% / «Дзеркало тижня. Україна»: http://dt.ua/TECHNOLOGIES/proniknennya-internetu-v-ukrayini-dosyaglo-50-130852_.html

Про кризовий стан регіональних засобів масової інформації: <http://www.nsju.org/events/2009-12-02/zayuava> [dostęp: 20.09.2016].

Проводове радіо. Повільна смерть, чи можлива «реанімація»?.., 16.05.2014., <http://www.newtime.lviv.ua/index.php/newtime-suspilstvo/1644-radio> [dostęp: 27.09.2016].

Роздержавлення друкованих засобів масової інформації в контексті розвитку інформаційного простору України, 22.11.2010, http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=78551 [dostęp: 20.09.2016].

Торбіч В., Причини недосконалої роботи регіональних журналістів та ЗМІ на прикладі Рівненщини/ В. Торбіч. - Режим доступу: <http://www.4vlada.com/article/1855/> [dostęp: 20.09.2016].

Фінклер Ю. Українське книговидання: між суспільною рефлексією та державним регулюванням // Збірка матеріалів науково-практичної конференції «Квалілогія книги». - Львів 2000. - С. 59-61.

Фінклер Ю., Українські мас-медіа крізь призму теорії еволюції // Реалії та перспективи українського книжкового ринку: Збірка статей. – Львів 1997.

Шаповал Ю.Г. Зображення і слово в журналістиці. – Л., 1985. – С. 48.